По конфіскаті — наклад другий.

Ч. 54 (208). Львів, субота 10. березня 1923. Почтову належність оплачено гуртом. Рік II.

Г… ЬКИЙ ВІСТНИК

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО РАНО.

РЕДАКЦІЯ И АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10., II. пов.
Конто почт. щад. 143.322.
Адреса для телеграмів Громадський Вістник Львів.
Нач. Редактор приймає від 10—11 год. передпол.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 12000 Мп.
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 10 фр. фр., Італії 10 лір, Німеччині 18 000 п. марок, Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. корон, Румунія 100 лей, Болгарії 50 левів, Австрії 18000 мп. Зміна адреси 500 мп.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.

Ціна примірника 500 мп.

ВИДАЄ: ВИДАВНИЧА СПІЛКА „ДІЛО".

Пересторога!

Женіть від себе провокаторів.

Довідуємося з ріжних сторін краю, що в останніх часах знову змоглася на ширшу скалю пошесть провокації. З приводу зближаючогося вирішення справи Східної Галичини по селах грасують провокатори, котрі представляють себе висланцями президента Петрушевича, ніби то ховаються перед польською поліцією і намовляють селян до приготування і виступів в звязку з евентуальним рішенням долі Східної Галичини.

Необережні селяне в приступі легкодушної щирости часом розкриють перед таким провокатором наболіле серце і без обиняків вкажуть на джерело лиха, а наслідок цього такий, що в кілька днів зявляється польська поліція або що гірше! — карна експедиція, відбуваються арешти, а лехкодухи в тюрмі покутують за свою щирість і довгий язик.

Теперішний час вимагає великої уважливости і ще більшої вдержливости в розмовах.

Селяне! Не ведіть розмов з першим-ліпшим пройдисвітом, женіть від себе провокаторів, не пхайте себе легкодушно до тюрми на непотрібні знущання і терпіння!

Львів, 9. березня 1923.

Звуження польського оптимізму. Обговорюючи справу усталення східних границь Польщі та тимчасового поладнання східно галицької проблєми, ми відразу перевели розділ обох тих справ, як двох окремих, на відмінних основах опертих проблєм. Дальше висловили ми погляд, що великі держави Антанти відносно східних границь Польщі ще раз заакцептують ухвалу Найвишої Ради Мира з 8. грудня 1919 р. (лінія Керзона), наділюючи Польщу окремим мандатом до управи територій між лінією Керзона і лінією рижського договору. Справу Сх. Галичини, як справу міжнародньо-го характеру, як територію антантської суверенности відділили ми від справи східних границь Польщі, а її тимчасове поладнання звязали в найгіршім випадку з проєктом статуту для Сх. Галичини з 20. листопада 1919 р. В статті „Вигляди?" звернули ми увагу, що навіть Франція не може в цій квестії беззастережно стати на польському становищі та що погляди Лярош а мимо його польонофільства не покриваються з польськими бажаннями.

Що ми близчі були вірного оцінювання справи, як польська дипльоматія і польська преса, свідчить телеграма п. Смогоржевского, пресового референта польської амбасади в Парижі, вислана до центрального органу польської народової демократії, „Газети варшавск-ої", в якій він перестерігає польське громадянство перед надмірним оптимізмом. Комісія експертів під проводом Лярош а покінчила свої праці 6. ц. м., але засідання Ради Амбасадорів треба було відсунути в звязку зі справою Сх. Галичини. Англія стоїть на становищі, що — виходячи із постанов версайльського трактату, муситься справу Сх. Галичини полагодити згідно з §. 91. договору в Сен-Жермен. Постанови Польщі що до Сх. Галичини не обовязують Ради Амбасадорів. Иншими словами: передумовою рішення східно галицької справи є ратифікація польським соймом сен-жерменського трактату. Тільки тоді, коли Польща заакцептує постанови того договору, підписаного вже зрештою в імени польської республики п. Падеревским, булоб можливим навязати переговори про евентуальний польський мандат над Сх. Галичиною. Не хочемо бути пророками в цій справі, але певним є, що всі польські надії на те, немов то Східна Галичина може бути призна Польщі, як її юридична власність, як її провінція — все одно з якоюсь „автономією", чи без неї — не мають найменшого уоснування. Правда, премієр відродженої Польщі п. Сікорскі в листі до п. Поанкаре „аргументує" конечність признання Сх. Галичини Польщі тим що ця країна є в міцних польських кліщах і лише силою збройної операції можна видерти її з польських лабет.

Польський міністр закорд. справ Скржиньскі на передодні „корисного для Польщі рішення" східних границь видав дипльоматичний обід (мабуть для зміцнення польської марки!), в якому взяли участь амбасадори великих держав. На цьому обіді, по словам жидівського посла д-ра Райха, мав панувати незвичайно оптимістичний настрій в справі усталення чи признання східних границь Польщі. Такий самий оптимізм визначав інтервю п. Яна Домбского, автора рижського трактату, хоч цей останній, не бажаючи осмішувати себе політичними пророцтвами, благорозумно промовчав справу Сх. Галичини.

Мінорна телеграма Смогоржевского поділала як зимна вода на розпалені горячкою імперіялізму польські голови. Можливо, що нарешті в Польщі прийдуть до рівноваги, хоч на це слаба надія, бож польську політику, як в минувшині — так і тепер, ніколи не знаменувала зріла розвага, відчуття дійсности, тільки забаганки розпещеної дитини. Крайний оптимізм супроводжав польську державну думку при звуках фанфар аж до... катастрофи. Тоді доперва пароксизм болю і плачу стрясав польським народом (себ-то тими десятьма тисячами, що мали почуття державности) за втраченим раєм, і тоді починалися закляття і декламації на тему свободи, рівности і братерства.

Польська преса стидливо ховала між віршами свої власні звістки про критику польського режіму у Сх. Галичині. Якого рода і змісту була ця критика, ми — на жаль — не могли довідатися. Та не улягає найменшому сумніву, що там мусіла бути балачка про розписання бранки у Сх. Галичині. Це чисто адміністраційне зарядження, яке не тільки не має ніякого уоснування в правно-державнім становищі Сх. Галичини, але навіть польський сойм не мав відваги ухвалити такого „закона", спричинило українському населенню Сх. Галичини безмір моральних і матеріяльних втрат.

А наслідки? — крайне обурення й огірчення населення, живлова стихія ненависти, насильне творення не лиш мандрівних гуртів по лісах із призивних, але й масова дезерція на Чехословаччину, а головно за Збруч, де галицьких „новобранців" втягається до червоної армії. Яка хоч трохи розумна думка, навіть з польської точки погляду, присвічувала польським адміністраторам, важко додуматися.

Тільки цим способом може наступити заспокоєння Сх. Галичини, тільки тим чином може наступити згідливе співжиття між українським народом і національними меншостями у Сх. Галичині, тільки це приведе польський народ до рівноваги і розбудови своєї державности на своїй національній території. (—is.)

Справа Східної Галичини.

Польський оптимізм захмарюється.

„Хвіля" доносить із Варшави: Оптимізм у справі Східної Галичини, що панував тут від кількох днів у звязку з рішенням держав щодо визначення східних границь Річипосполитої, сьогодні захмарився алярмуючими вістками. Ці вістки мають вправді приватний характер, але з уваги на особу інформатора і орган, що їх публікує, не можуть проминути без враження.

А власне: п. Смогоржевскі прислав „Газеті варшавській" телеграму

Пр. 143/23. В Імени Річипосполитої Польської! Суд окружний карний яко Трибунал пресовий у Львові рішив на внесок Прокураторії Державної, що зміст часопису „Громадський Вістник" число 45. (199) з дня 28. II. 1923 в артикулі під заголовками 1) „Актуальна справа" в уступах: а) між словами „інтересів Росії" і „Рада Амбасадорів". б) від слів: „щоби дійсно" до кінця, 2) „Нещастя Українців" в уступі між словами „ролю" і „Дальше подаються". 3) „Дописи з краю" в уступі між словами: „родичів" і „і нема кому". 4) „Загальні Збори зльокавтованих службовиків" в уступі між словами: „службовиків „Збори" і „А також". 5) „Новинки" (Документ часу) в уступі між словами: „по польськи" і „Тут з цензурних", містять в собі єство ad 1)—4) злочину з § 65 a) з. к., ad 5) провини з § 305 зак. кар. узнав доконану в дни 27. лютого 1923 року конфіскату за оправдану і зарядив знищення цілого накладу і видав по думці § 493 проц. карн. заказ дальшого розширювання того друкового письма. Заразом видав наказ відвічальному редакторови тої часописі, щоби се рішення помістив безплатно в найблищім числі і то на першій стороні. Невиконання того наказу потягає за собою наслідки предвиджені в § 21 зак. друк. з 17. грудня 1852 Д. п. д. № 6 ех 1863, а іменно засудження за переступство на гривну до 400 Мп. — Львів, дня 1. марта 1923.

(Підпис нечиткий.)

з Парижа, датовану 7. ц. м. в якій доносить:

„Комісія, що виготовлює рішення в справі наших східних границь, в склад якої входять Лярош (Франція), Сарджент (Англія), Ванутеллі (Італія), Унфакаші (Японія), мала сьогодні скінчити свою працю, а завтра Рада Амбасадорів мала приняти рішення.

З причини Східної Галичини зайшла проволока.

Англійці думають, що разом із 17 арт. версайльського трактату слід полагодити справу Галичини по думці 91 арт. цього трактату, але констатують, що рішення Польщі про долю Східної Галичини не обовязують Ради Амбасадорів.

Париж і Льондон шукають виходу в цій справі. З минулих досвідів не слід оцінювати положення занадто оптимістично".

В телеграму п. Смогоржевского закралася дрібна помилка, яку слід спростувати. Пишучи про англійські застереження щодо Східної Галичини п. Смогоржевскі без сумніву має на думці 91 арт. Сан-Жерменського договору, який каже, що Австрія зрікається своїх прав до Галичини в користь великих держав, котрі самі рішать про долю цієї країни.

З телеграми п. Смогоржевского можна вносити, що не бачучи ніяких труднощів у признанню границь риського договору від Підволочиск на північ, Велика Британія рівночасно по - видимому думає, що в справі Східної Галичини не можна без застережень приняти границь, означених у Ризі. Одним із таких застережень формальної натури, здається, має бути ратифікація Сан-Жерменського договору з боку польського сойму, після чого щойно Польща малаб отримати доручення в справі статуту.

Крім цього слід додати, що інформатором п. Смогоржевского в польських справах найчастійше буває посол у Парижі гр. Замойскі, а на всякий випадок важко припустити, щоб п. Смогоржевскі таку телеграму міг вислати без попереднього порозуміння з польським посольством у Парижі.

Але-ж ані урядові круги варшавські, ані навіть поважні дипломатичні чинники не отримали на протязі 7. ц. м. ніяких інформацій, що потвердилиб донесення п. Смогоржевского.

У звязку з цим донесенням із Парижа на засіданню комісії закордонних справ у четвер буде поставлена інтерпеляція міністрови зак. справ Скржиньскому.

15 березня с. р. здержується висилку часопису всім П. Т. Передплатникам, що залягають з передплатою.

Митрополит правос. церкви в Польщі Діонізій.

На днях вибраний митрополит православної церкви в Польщі Діонізій (Валединський) уродився 1876 р. в Муромі, Володимирської губ. та походить із священичої родини. Після покінчення духовної семінарії в Володимирі, митр. Діонізій вступив в духовну академію в Казані, яку скінчив 1900 р. як магістр теольогії та залишився в ній кандидатом на професора. Монахом став іще підчас студій в академії, 1901—02 р. вчив церковної історії в Таврійській семінарії. Опісля став інспектором духовної семінарії в Холмі, а вже в грудні 1902 р. ректором цієї семінарії в чині архімандрита. Як ре[кто]р позискав для себе загальну сим[патію] серед учителів і питомців. Між 1911 і 13 рр. був настоятелем посольської церкви в Римі, після чого переведений був у чин кременецького епископа, вікарія волинської епархії. Війну і всі пізнійші зміни пережив у Кремінці між своїми вірними. 1918 р. приймав участь у Всеукраїнськім Церковнім Соборі в Київі, після якого був предсідником синодальної контори в Київі. Від 1919 р. митр. Діонізій правив часто в волинській епархії, що попала під владу Польщі. В жовтні 1922 синод православної митрополії в Польщі надав йому чин архіепископа. На днях вибрано Його митрополитом усеї православної церкви в Польщі.

Платіть партійний податок!!! Присилайте на адресу! „Краєвий Союз Кредитовий" у Львові, Ринок 10., вкл. нн. ч. 5.000. Жертводавці понище 500 мп. будуть оголошені поіменно!!

Велика Україна.

Боротьба з повстанцями.

Як видно з останніх совітських газет повстанчий рух на Україні й досі продовжується. В „Правді" за кінець лютого уміщено багато телеграм з Києва, Катеринослава й инших міст, які сповіщають про те, що державними політичними управителями переводиться „ліквідація бандитизму". 15. лютого в Білій Церкві розглядалась справа 76 учасників сквирського повстанського комітету. Вісім чоловік засуджено на розстріл. В катеринославському повіті відбулась сутичка між частиною державного політичного управління і загоном отамана Сови. В криворожському повіті підчас сутички з чекістами був забитий отаман Чорний Ворон, який недавно організував напад на секретаря українського Чека. Під Васильковом зявився повстанчий загін, який після сутички з відділами Чека відійшов в район Київа. (Русспрес.)

84 смертних присудів.

В Винницькому ревтрибунялі закінчилась розправа проти „Просвіти", членів якої большевики обвинуватили в цілій низці вбивств комуністичних діячів на селах і в підтриманні звязків з повстанськими отаманами Гальчевським і Хмарою. З 96 підсудних 84 засуджено на розстріл без примінення амнестії, 12 на досмертну тюрму і конфіскату цілого майна так само без примінення амнестії. (Русспрес.)

Масове виключення з комуністичної партії.

Ч. К. комуністичної партії України виключив з партії 268 членів, приналежних до провінціяльних організацій. Мотивом виключення являється те, що названі члени відмовились приняти активну участь в допомозі голодним, не зважаючи на мобілізацію їх центральним комітетом для цієї мети. (Русспрес.)

Режім в київських тюрмах.

В Київі поширюються тривожні чутки про масові випадки смерти вязнів, що перебувають в міських тюрмах, від поширених там пошестних хвороб, а особливо від тифу. При побаченнях вязні скаржаться на погані харчі. Хліб дається два рази в тиждень по чверти фунта, а в инші дні замінюється картофлею. Становище політичних вязнів є значно гіршим, ніж становище кримінальних з огляду на те, що останнім дозволяється працювати за плату в тюремних майстернях. Робітники вимагають втручання професіональних спілок і обслідування київських тюрем. (Вістник.)

Присилайте жертви на будову памятника ІВАНА ФРАНКА до Краєвого Союза Кредитового Львів, Ринок 10., ч. вкл. нн. 40.000.

Новелі до законів про земельну реформу в Польщі.

II.

Прийшло також отверезіння в сфері патріотичних почувань. Прибувший із заходу польський кольоніст-Мазур зачав виявляти в поведінці з поміщиком зовсім другі прикмети, чим добродушний і затурканий місцевий український селянин. Кольоніст йшов до панського ліса рубати дрова і матеріял як до „свого". Слати-ж на него поліцію—пан не зважився. А в тім.. хай би і спробував. Кольоніст мигом відносився тоді до своєї патріотичної управи в повіті, яка вже вміла заступитися за ним. До праці на панським загуменку кольоніст також нікого не хотів допустити. Ба, але й здорово собі за свою працю казав платити. Гострі нарікання з цього приводу є в поміщицьких колах повсюдні.

Та змінилося наслідком впадку валюти й зросту дорожні ще одночасно й становище кольоніста. Сама земля творить щойно частину, правда: головну, його варстату праці. Другу таку частину творить хата враз з господарськими будинками, інвентар і инш. Все те коштує тепер міліонові суми. Правда, польський уряд дав кольоністам великий кредит, а дерево за безцін або й даром повизначував з урядів відбудови. Але кредити вичерпалися й через упадок валюти нових в бажаній висоті не так легко роздобути.

Одночасно сильно піднялася у вартости вся земельна продукція держави. Мазур заробляє на заході не гірше від кольоніста на сході. Перспективи всіх невигод получення з переселенням дуже прохолоджують кольонізаційний запал польських мужиків зі заходу і вони вже не так дуже паляться сюди їхати. Міське шумовиння осіло. „Лицарське воянтство" спочило на лаврах.

Тут маємо вияснення, чому питання про земельну реформу, таке улюблене ще до недавна, спровола так начеб то відсунулося в глибину.

Проте булоб легкодушною наївністю думати, що Польща зрезигнує зі своїх старих кольонізаційних плянів. Обговорювані законопроекти є тільки намаганням урядових польських чинників примінитися до змінених господарських відносин теперішньої хвилини.

Про людське око, буцім, закон про земельну реформу обовязує в цілій державі. Одначе для нікого не є тайною, що на ділі він виконується тільки тут на східних окраїнах Польщі. Для кольонізації цих окраїн є ухвалений осібний закон з 17. XII. 1920 р. про перехід на державну власність земель на сході і військових кольоністів. „Валечні" польські жовніри подіставали тут в нагороду земельні пайки — на те, щоби чим боржій зі східних кресів зробити корінну Польщу і одночасно відтяжити надмір хліборобського населення на заході.

Ще на днях безсоромним і цинічним способом заявляла польська публіцистика (н. пр. п. Купчиньский в статті п. н. Парцеляція у Сх. Малопол. в ч. 63. „Сл. П."), що українські твердження про скольонізування Мазурами 300.000 ha землі на східних окраїнах Польщі — є схоплені з воздуха. У відповідь на це можна навести слідуючий уступ зі заяви п. Людкевича: „На основі закона з 17. XII. 1920. перейняла держава на Сході 300.000 ha землі, яку майже вповні роздано безплатно жовнірам". Чи слова президента Гол. Земського Уряду у Варшаві не говорять самі за себе?..

Отже вся біда тепер з польськими поміщиками на Сході і кольоністами, які сюди прийшли зі Заходу.

Поміщики піднімають на весь рот крик про своє страшне покривдження супроти поміщиків на Заході. Мовляв: не тільки на нас паде обовязок бути „стражницями кресовими" серед чужого народнього моря, але ще ми маємо поносити важкі матеріяльні жертви — в часі коли поміщик на Заході сміється в кулак і нічого не хоче чути про якунебудь парцеляцію. Далі. Землю забрано поміщикам здебільшого під примусом але досі не заплачено за неї ні сотика. П. Людкевич виразно каже: „Держава не в силі заплатити попереднім власникам за забрану їм землю". І як відплату за їх жертву радить завести в цілій державі ґрунтовий податок у виді земельної данини, яку скарбова влада побиралаб на цілій области держави, продавала і добутий таким чином дохід обертала на сфінансування земельної реформи. Забрану вже східним поміщикам але ще не заплачену землю, можнаб їм зарахувати на конто їх податкової пайки. Надвижку забраної пайки можнаб сплатити в щойно поданий спосіб. Як осолода гіркого порошка, котрий східним поміщикам все таки прийдеться проковтнути, подумана постанова про примусове обєднання їх в певні територіяльно-станові гурти. Кожна така обласно-поміщицька організація малаб право автономним способом розділювати на своїх членів тягар земельної чинниті, яку на неї вложить Земельний Уряд. Між земським урядом з одного і поміщиком як стороною з другого боку, по середині стоялаб для оборони останнього станова поміщицька організація. Так виглядає, по словам президента Гол. Земськ. Уряду, законопроект або краще новеля про кольонізацію на Сході. На дальші подрібиці прийдеться ждати до хвилини, коли буде оголошений урядовий текст новелі.

І врешті — незвичайно важна справа: фінансування польської кольонізації. Про головні основи цеї акції була згадка вище. Тут слід відмітити ось що:

Раз станула польська державна влада на становищі, що земельна реформа має бути переведена шляхом викупу, годі відмовити поміщикам права домагатися від держави повновартної відплати за забрану землю. І колиб тепер взяти за основу обрахунку пересічну суму 250 дол. за 1 ha, то вийшлоб, що державна скарбниця винна поміщикам за забрану їм землю суму 3 трилоінів, 750 біліонів мп. Чи хто в силі заплатити таку астрономічну суму?

Тому польський уряд намагається в третім законопроекті перекинути весь тягар довгів за побрану землю на плечі таки самого кольоніста. Для цеї цілі мають бути покликані до життя 3 фонди: 1) Земський фонд в готівці, який повстане з продажі державної землі при державній парцеляції. Гроші з цього фонду мають обертатися на інвестиційні позички для кольоністів, одначе позички не в марках тільки в одиниці збіжевій або в польських золотих; 2) фонд збіжевих або злотових заставних листів. Гроші для цього фонду плинуть формально від земського уряду але на ділі від кольоніста. А чином ось яким: Кольоніст дістає